

Ірмолой, си ест Осмогласник [= Ірмологіон], о(т) старых рукописа(н)ных екзе(м)плярейи справлений...— Львів: Друкарня при монастирі св. Юра, 1700. – 2^о. [2] арк., 1–224, 235, 226–386, 388, 389, 391–446 с., [13] арк.

Друкарня Йосифа Шумлянського при монастирі св. Юра.

Друкар Йосиф Городецький, єромонах, львівський друкар, який є засновником східнослов'янського набірною нотодрукування.

Склад видання: передмова за підписом ігумена львівського монастиря св. Юра Йосифа Скольського, вірш про Іоана Дамаскіна, корпус ірмосів, стихирів та піснеспівів, післямова «гісера» (ливарника шрифту) та друкаря Йосифа Городецького.

Мова передмови та післямови : церковнослов'янська.

Тип основного письма нотолінійний (у 5 ліній), ромбоподібна нотна літера.

Зображувальні матеріали: гравюри: форта, Іоан Дамаскін, орнаментально-сюжетні заставки, кінцівки, ініціали з рослинним орнаментом, виливні прикраси. Гравери Никодим Зубрицький, Діонісій Сінкевич.

Особливості примірника

Лінійні розміри блока: 288 x 180 x 33 мм.

Матеріали блока: папір кінця XVII ст. (крім вставного арк., на якому філігрань Ярославської мануфактури Олексія Затрапезного 1756 р.), з багатьма філігранями.

Блок некомплектний: немає арк. [2] з гравюрою *Іоан Дамаскін* на звороті; між с. 52–55 пустий аркуш (замість початкового аркуша второго гласу). По окремих зошитах порушена послідовність аркушів.

Фізичний стан задовільний, окремі аркуші частково було пошкоджено без втрати змісту, реставровані; на багатьох аркушах темні плями, зокрема від свічного воску.

Оправа сучасна виданню: дошки в шкірі з тисненням, 305 x 190 мм; застібки не збереглись.

Стан збереження блока та оправи задовільний.

Форзац простий.

Запис 1707 р., пам'ятний (зроблений, імовірно, священнослужителем) про вклад цієї книги лубенським полковником Дмитром Зеленським і його дружиною Оленою з роду Сулим до храму великомучениць свв. Параскеви і Тетяни в Лубнах (збудований його коштом), запис поаркушевий на нижніх берегах арк. від с. 1 до с. 17 (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17), українською, чорнилом, скорописом:

«Книгу гла(го)лемую Ірмоло(й) друковани(й) / надаль раб Божи(й) Его м(и)ло(сть) П(а)нь Дими(т)ри(й) Зеленски(й) / По(л)ковникъ Во(й)ска Его Ц(а)рского Пр(есвет)лого В(е)л(иче)ства / Запорожского Лубенски(й) з жоною своєю Єленою Сулимо(в)ною / до Хра(му) Пр(е)под(о)бня Матере Параскеви / и С(вя)той Мученици Татяни /въ Городе Лубняхъ Его жъ коштомъ пофундованого / за о(т)пущение греховъ своихъ/ року 1707 марта 10 дня».

Запис закреслений (не дуже ретельно), скоріше за все, наприкінці 1700-х – на початку 1710-х рр., після того, як Д. Зеленський та його дружина були репресовані.

Додаткова інформація.

Шумлянський Йосиф (1644–1708) – український і польський церковний, політичний, військовий та культурний діяч, письменник; спочатку православний, пізніше унійний єпископ. Двічі відкривав друкарню при львівському монастирі св. Юра, в однієї з яких і був виданий Ірмолой 1700 р.

Зеленський Дмитро (2-го половина XVII – початок XVIII ст.), український державний та військовий діяч, лубенський полковник у 1701–1709 рр., свояк і соратник гетьмана Івана Мазепи. Ув'язнений 1709 р., засуджений і 1711 р. засланий до Сибіру, де й помер у злиднях.

Зеленська (Сулимівна) Олена (2-го половина XVII – не раніше 1713) – дружина Д. Зеленського, донька Федора Сулими, переяславського полковника, який пізніше переселився до Гетьманщини, свата гетьмана Івана Самойловича. Після заслання чоловіка до Сибіру перебувала в ув'язненні в Глухові.

Лубни (стародавні назви Лубно, Олександрів, Лубні) – місто в Полтавській області України, засноване наприкінці X ст. у системі Посульської оборонної лінії великим князем київським Володимиром Святославичем. У 1648, 1659–1781 рр. Лубни – центр Лубенського полку.

Місце знаходження: ХДНБ ім. В. Г. Короленка, фонд документних пам'яток, колекція рукописних книг. Шифр 529931, інв. № а10815. Інвентаризовано у ХДНБ10.12.1949 р.

Попереднє місце зберігання: Музей українського мистецтва у м. Харкові, 1920-і – початок 1930-х рр. (на форзацному чистому арк. та тит. арк. запис синім олівцем про музейну інвентаризацію: М.<атеріальна>К. <нига>№ 8411).

Джерела

1. Видащенко М. Йосиф Городецький – засновник східнослов'янського набірною нотодрукування / Марія Видащенко // Каллофонія: Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії. – 2002. – Ч. 1. – С. 142–143.
2. Дмитрий Зеленский // Малороссийский родословник / В. Л. Модзалевский. – Т.2: Е–К. – Киев, 1910. – С. 161.
3. Елена Федоровна Сулимовна // Малороссийский родословник / В. Л. Модзалевский. – Т.4: П–С. – Киев, 1914. – С. 806.
4. Запаско Я. П., Ісаєвич Я. Д. Пам'ятки книжкового мистецтва: кат. стародруків, виданих на Україні. – Кн. 1 (1574–1700). № 752. – Львів : Вища школа. Вид-во при Львів. ун-ті, 1981. – С. 115–116.
5. Зеленські // Енциклопедія історії України. – Т. 3: Е–Й, – Київ : Наукова думка, 2005. – С. 325.
6. Ісаєвич Я. Братства і українська музична культура XVI–XVIII ст. / Я. Ісаєвич // Українське музикознавство.– Київ, 1971. – Вип. 6. – С. 48–57.
7. Каталог кириличних стародруків Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Національної академії наук України / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. – Львів, 2000. – Вип. 3 : Видання друкарень Львова: Михайла Сльозки, Арсенія Желиборського, Йосифа Шумлянського, монастиря св. Юра. 164, [3] с.

8. Кириличні стародруки 15–17 ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського : кат. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; уклад. Н. П. Бондар, Р. Є. Кисельов, за участю Т. М. Росовецької; заг. ред. Г. І. Ковальчук. – Київ, 2008, 232 с.
9. Музичка І. Перший український друкований Ірмолой // Калофонія.– 2002. – Випуск 1. – С. 240–251.
10. Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи : соратники та прибічники / Сергій Павленко. – Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – С. 90, 372: Дмитро Зеленський.
11. Франко І. Дві вихідні карти // Зап. Наук. т-ва ім. Шевченка / І. Франко. – Львів, 1905.– Т. 63. – Кн. 1. Miscellanea. – С.5–6: текст післямови Йосифа Городецького в львівському «Ірмолої...» 1700 р.
12. Цалай-Якименко О. Духовні співи давньої України: антол. – Київ: Музична Україна, 2000, 219 с.
13. Ясиновський Ю. Візантійська гимнографія і церковна монодія в українській рецепції ранньомодерного часу. – Львів : Поліграфічний центр Вид-ва Львівської політехніки, 2011, 468 с.
14. Ясиновський Ю. Перші східнослов'янські нотні видання // Українське музикознавство. – 1974. – Вип. 9. – С. 47.
15. Ясиновський Ю. Український нотолінійний Ірмолой як тип гимнографічного збірника: зміст, структура / Ю. Ясиновський // Зап. Наук. т-ва ім. Шевченка. – Львів, 1996. – Т. 232. – С. 41–56.

Опис О. Я. Ісаєнко, І. Я. Лосієвського.

Анотація.

Ірмолой, сиест Осмогласник. – Львів, 1700.

Пам'ятка вітчизняного друку кінця XVII ст., книжкової графіки доби бароко. Львівський нотолінійний Ірмолой 1700 р. – перше нотне видання на теренах України. Примірник належав Дмитру Зеленському, українському державному

та військовому діячу, лубенському полковнику в 1701–1709 рр., свояку і соратнику гетьмана Івана Мазепи.